

BARNDOM–UTBILDNING–
SAMHÄLLE

Examensarbete i fördjupningsämnet Barndom och lärande

15 högskolepoäng, grundnivå

“Den ska ju bara finnas där”:
En studie om hur förskollärare resonerar om de val
som görs i dokumentationsprocessen

*“It’s just supposed to be there” : A study about how preschool
teachers reason about the choices made in the documentation
process*

Emma Berséus
Alisson Matias Corena

Examen och poäng: Förskolläraryxamen 210hp
Datum för slutseminarium: 2023-10-31

Examinator: Erika Lundell
Handledare: Therese Lindgren

Förord

Ett stort tack vill vi rikta till alla som varit vänliga nog att ställa upp i vår studie. Tack för er ärlighet och öppenhet och att vi fått ta del av era kloka tankar. Utan era kritiska reflektioner hade detta inte varit möjligt. Tack till dig Therese, som gett oss vägledning och pepp när det behövts. Tack för allt det stöd vi har fått runt oss, och främst till våra partners som har stöttat oss genom denna utmanande men samtidigt givande period. Sist men inte minst vill vi tacka varandra. För att den enes svaghet har varit den andras styrka. För att vi kunnat lyssna in varandra och för att vi kunnat föra djupa diskussioner med varandra utan att tröttna.

Under hela processens gång har vi tänkt på att arbetsfördelningen ska kännas rättvis och givande för oss båda. Intervjuer gjordes tillsammans men transkriberingen delades upp jämnt mellan oss för att effektivisera arbetsprocessen. Övriga delar har stundvis arbetats igenom enskilt för att sedan gemensamt utveckla innehållet, resonemangen och språket.

Mantrat genom hela denna process har varit “Detta fixar vi!”, och se, det gjorde vi.

Emma & Alisson

Malmö, 2023

Abstract

Under de senaste decennierna har dokumentation intagit en allt större roll i förskolans vardag. Samtidigt har ett ökat fokus på lärande och kunskap skrivits fram i de senaste revideringarna av förskolans läroplansmål. Utifrån denna historiska bakgrund och genom en överblick av tidigare forskning formulerades syftet med denna studie: att undersöka hur tillfrågade förskollärare och pedagogistor resonerar kring deras val i dokumentationsprocessen för att belysa vad som berättas om förskolan genom dokumentationsarbetet. Inhämtningen av det empiriska materialet har skett genom semistrukturerade intervjuer med 3 förskollärare och 2 pedagogistor från Skåne och Småland. Empirin analyseras utifrån ett kritiskt socialkonstruktivistiskt perspektiv och med Ferraris teori *dokumentalitet*, samt med hjälp av begreppet diskurs som ett sätt att undersöka hur språket formar vår verklighet.

Studiens resultat visar att bilder och videoinspelningar är de främsta metoderna som används för att fånga upp det projekterande arbetet i förskoleverksamheten. Projektarbetet är det som ligger till grund för dokumentationsunderlaget för det systematiska kvalitetsarbetet. Omsorg beskrivs, i relation till dokumentation, som en naturligt förekommande del i förskolans verksamhet vilket påverkar omsorgens position i dokumentationen. En faktor som påverkar pedagogernas val i dokumentationsprocessen är bland annat upplevda förväntningar från ledningen. Som även tidigare forskning visat belyser resultatet i denna studie svårigheter att dokumentera omsorg och att den ofta förkläs i beskrivningar av målformuleringar eller värdegrundsarbetet i förskolan. Genom detta framgår det att omsorg som eget område tenderar att osynliggöras i dokumentationen och därmed i det systematiska kvalitetsarbetet.

Nyckelord: dokumentalitet, dokumentation, förskola, omsorg, socialkonstruktivism, systematiskt kvalitetsarbete.

Innehållsförteckning

1 Inledning	7
2 Bakgrund.....	8
2.1 Historisk kontext.....	8
2.2 Krav på dokumentation i förskolan.....	9
2.3 Dokumentation i förskolan	10
3 Syfte och frågeställning	11
4 Tidigare forskning.....	12
4.1 Bilden av barnet och förskolan	12
4.2 Dokumentationens kraft att förändra	13
4.3 Sammanfattning av tidigare forskning.....	14
5 Teoretisk ansats.....	15
5.1 Socialkonstruktivism.....	15
5.1.1 Det kritiska perspektivet	16
5.2 Dokumentalitet.....	16
6 Metod	18
6.1 Metodval	18
6.2 Urval	18
6.3 Genomförande.....	19
6.4 Forskningsetik.....	20
6.5 Analysförfarande.....	20
6.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	21
7 Resultat och analys	22
7.1 Beskrivning av valda dokumentationsmetoder	22
7.1.1 Analys	23
7.2 Dokumentation av projektarbete.....	24
7.2.1 Analys	25

7.3 Omsorgsbegreppet i relation till dokumentation.....	26
7.3.1 Beskrivning av omsorgsbegreppet genom dokumentationen	26
7.3.2 Att dokumentera omsorg.....	28
7.3.3 Diskursen om omsorg som naturlig	29
7.3.4 Analys	30
7.4 Sammanfattande analys	32
8 Slutdiskussion	34
8.1 Berättelsen om förskolan	34
8.2 Yrkesrelevans.....	35
8.3 Metoddiskussion	35
8.4 Förslag på vidare forskning	36
Referenser	38
Bilaga 1	40
Bilaga 2	41
Bilaga 3	42

1 Inledning

Vi har länge funderat på vilket ämne vi ville angripa i vårt examensarbete men vi var rörande överens om att vi ville utmana våra egna sätt att tänka. Våra tidigare erfarenheter av att arbeta i förskola har gett oss möjlighet att bearbeta förskolläraryrket utbildningens innehåll, och därmed hitta ämnen vi intresserat oss för lite extra. Gemensamma diskussioner kring dokumentationen i förskolan ledde oss till frågan: Vad är det vi kan se dokumenteras på förskolor just nu? Frågan öppnade upp för ett nytt perspektiv när vi började läsa om tidigare forskning om dokumentation. Håkan Löfgren (2015a) har bland annat publicerat en studie om hur omsorgsbegreppet tar sig uttryck i dokumentationen och fann att det finns tendenser att beskrivningar av den omsorg som sker på förskolan utelämnas. Andra forskare menar att dokumentationen i förskolan kommer med svårigheter, som till exempel att kritiskt granska innehållet i den eller att ta sig an formerna för dokumentationen (Rintakorpi 2017, Åberg Svärdemo & Insulander 2017). Medvetenhet lyfts också som en viktig faktor för att förstå hur dokumentationen presenteras och vilken bild av förskolan som därmed produceras (Löfgren 2015b, Åberg Svärdemo & Insulander 2017).

Med den utgångspunkten vill vi undersöka de medvetna val som görs i dokumentationsprocessen i förskolan, för att därmed belysa vilken berättelse som berättas om förskolan genom dokumentationsarbetet. En historisk tillbakablick tar oss in i ämnet och med vår teoretiska utgångspunkt vill vi med vårt empiriska material försöka förstå grunderna i vilken bild som produceras av förskolan. Socialkonstruktivismens kritiska perspektiv (Wenneberg 2010) och Ferraris (2013) teori kring begreppet dokumentalitet hjälper oss att kritiskt granska hur dokument formar vår verklighet. Dessutom kommer vi undersöka diskursen om omsorg som något naturligt i dokumentationen, alltså hur språket är en del i hur vår uppfattning om omsorgsbegreppet i dokumentationssammanhang tar form. Förhoppningen är att vårt examensarbete ska kunna öppna upp för vidare diskussion kring vad som dokumenteras och vad som därmed inte dokumenteras i förskolan. Genom att skapa större medvetenhet kring detta ämne vill vi vara med att bidra till diskussionen om hur en mer rättvis helhetsbild av förskolan kan formuleras.

2 Bakgrund

Inledningsvis kommer här en historisk överblick på dokumentationens framväxt i förskolan. Dokumentationskravet kommer också att redogöras för och därefter görs en övergripande presentation av dokumentationens olika former och metoder.

2.1 Historisk kontext

Dokumentationsarbetet har under de senaste decennierna intagit en allt större roll i förskolan. Att dokumentera sin verksamhet kan spåras tillbaka så långt som till år 1976 när Socialstyrelsen skapade en första arbetsplan för förskolan (Eidevald 2022). I denna arbetsplan lyftes observationer av barn och barns utveckling fram som ett stöd för att kunna utveckla framtida planeringar. Detta utvecklades i samband med att *Det pedagogiska programmet* kom ut år 1987 och ett nytt avsnitt, *utvärdering och kvalitetsutveckling*, skrevs fram. Det nya avsnittet framhöll vikten av planering och uppföljning för att synliggöra det som sker i verksamheten och med hjälp av utvärderingsfrågor synliggöra hur det kunde förbättras (ibid.).

Förskoleverksamhetens styrning genomgick under 1990-talet en förändring som innebar att det som tidigare hade varit en del av familjepolitik gällande barnomsorg förflyttades till skolpolitiken (Pramling Samuelsson 2020). Anledningen var för att motverka de avsevärda skillnaderna som fanns när det kom till kvaliteten i förskolorna. Förflyttningen medförde att förskolans uppdrag numera blev en del av skolväsendet och det bidrog i sin tur till att den första nationella läroplanen för förskolan Lpfö 98 formulerades år 1998 (ibid.). I den formulerades även riktlinjer för hur förskolepersonalen skulle kunna bidra till barns lärande och utveckling (ibid.).

Läroplanen har sedan dess genomgått flera revideringar som i sin tur bidragit till ett ökat krav på dokumentation. Därmed har också det systematiska kvalitetsarbetet kommit till (Pramling Samuelsson 2020). Den revidering som skedde år 2010 kom med ett förtydligande av förskollärarens ansvar att bedriva en verksamhet som främjar barns utveckling och lärande. Mer fokus lades på förskolans pedagogiska praktik och därigenom lades större vikt vid kunskapsutveckling genom att det tillkom nya målområden i läroplanen som berörde tidig matematik, naturvetenskap, teknik, språk och kommunikation (ibid.). Samtidigt tillkom också begreppen *utvärdering*, *utveckling* och *dokumentation* i syfte att använda dokumentationen

som ett sätt att utvärdera och utveckla verksamheten (ibid.). Ansvarsfördelningen var vid denna tidpunkt inte helt tydlig i styrdokumentet. En granskning av förskolan synliggjorde att det fortfarande fanns skillnader i kvaliteten på förskolor runt om i landet och dessa brister menades påverkade likvärdigheten (Skolinspektionen 2018). I den nuvarande läroplanen för förskolan (Lpfö 18 2018) har ansvarsfördelningen förtydligats gällande dokumentationen. Förskollärare har numera bland annat ansvar för att varje enskilt barns utveckling och lärande följs och dokumenteras, samt att analysera hur läroplansmålen integreras i utbildningen som helhet (ibid.).

2.2 Krav på dokumentation i förskolan

Alla förskolor har krav på sig att dokumentera och utvärdera sin verksamhet men metoderna för detta kan variera beroende på syfte och kontext (Skolverket 2023a). Kravet på dokumentation i förskolan kan kopplas till målet att uppnå hög kvalitet och säkerställa att förskolan är likvärdig (Skolverket 2023b). Dokumentationen som sker regelbundet på förskolor används för att systematiskt utvärdera verksamheten i det systematiska kvalitetsarbetet. I Skollagen (SFS 2014:903) formuleras de krav som ligger på huvudmannanivå att bedriva granskning av den egna verksamheten med syftet att kontrollera hur verksamheten uppfyller de föreskrifter och lagar som ligger till grund. Granskningen ska användas som hjälpmedel för att upptäcka brister och skapa åtgärder. Huvudmannen ansvarar över att säkerställa det systematiska kvalitetsarbetet genom att skapa strukturer och rutiner som fokuserar på styrdokumentens krav och riktlinjer (Åsén 2022a). I Lpfö 18 (2018) framgår det att ansvaret förskollärare bär gällande dokumentationen och att den tillsammans med uppföljning, utvärdering och analys ska bilda en helhet i utbildningen. Förskollärare ansvarar även för att systematiskt och kontinuerligt analysera resultaten från dessa uppföljningar och utvärderingar för att utveckla förskolans kvalitet som i sin tur skapar förutsättningar för utveckling och lärande samt barns möjligheter till omsorg (ibid.).

2.3 Dokumentation i förskolan

Genom läroplanen blir dokumentationen ett sätt att utvärdera likvärdighet och kvalitet i verksamheten med utgångspunkt att förbättra den och därmed bidra till barnens utveckling och

lärande (Åsén 2022b). Skolverket (2023a) skriver att om dokumentationen ska anses vara ändamålsenlig så ska det som dokumenteras utgå från ämnen som står i Lpfö 18 (2018). Läroplanen innehåller olika delar som bland annat berör barnens lärande och utveckling inom olika områden. Dessa områden beskrivs i förskolans uppdrag under rubriken *Omsorg, utveckling och lärande* som sedan mer ingående beskrivs i *Mål och Riktlinjer*.

Lenz Taguchi (2013) framhäver dokumentationens kraft att synliggöra barns visade intressen. Ofta undersöker förskollärare vad barnen intresserar sig för i syfte att ta vidare det till undervisning. Detta sätt att arbeta är grunderna till det Lenz Taguchi (2013) menar är *pedagogisk dokumentation* inspirerad av Reggio Emilia-traditionen. Fokus för denna typ av dokumentation är att genom ett projektarbete synliggöra barns lärande i den pedagogiska praktiken och ge pedagoger verktyg att utveckla, utvärdera och analysera sin undervisning (ibid.). Detta projekterande arbetssätt tar fasta på ett tema att utveckla och djupdyka i tillsammans med barnen. Ofta görs det genom att ta stöd i flera olika uttrycksformer och ämnen som relateras till läroplanen.

Dokumentationen kan ske både på gruppnivå och individnivå. På gruppnivå beskrivs ofta det projekterande arbetet och andra gruppprocesser, och det används för att förstå hur den pedagogiska verksamheten påverkar barnens utveckling, hur miljöerna bidrar till lärande och för att belysa barns delaktighet (Skolverket 2012). Varje barns utveckling kan sedan utifrån gruppnivån även dokumenteras på individnivå i syfte att följa och främja lärandet som sker anpassat efter det enskilda barnets behov (ibid.). Dessa dokumentationer kan göras med hjälp av olika metoder såsom fotografier, film, ljudupptagningar och anteckningar, barnen kan även göras delaktiga genom att exempelvis ha diskussioner om det som dokumenterats tillsammans med barn (Skolverket 2023a).

När vi nämner dokumentation i detta arbete kommer vi att använda begreppet både för att prata om bland annat det projekterande arbetet och det systematiska kvalitetsarbetet. Det kommer således inte göras en distinktion kring vad som är dokumentation och vad som är pedagogisk dokumentation eftersom det inte är det vi undersöker.

3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka tillfrågade förskollärare hur de resonerar kring sina val i dokumentationsprocessen. Vi vill ta reda på vad som lyfts i dokumentationen och därmed också vad som inte lyfts. För att undersöka vilken bild som därigenom produceras av förskolan förhåller vi oss till dessa frågor:

- Vad dokumenteras i förskolan?
- Hur resonerar förskollärare kring de val de gör i dokumentationsprocessen?
- Hur resonerar förskollärare kring det som väljs respektive väljs bort i arbetet med dokumentation?

4 Tidigare forskning

Den tidigare forskning som presenteras i detta avsnitt är vårt försök att ringa in forskningsfältet. Det vi fokuserat på har varit hur dokumentationskravet upplevs och på olika sätt problematiserats, dels utifrån vad som inte dokumenteras, dels vilka utmaningar förskollärare upplever med dokumentationen i förskolan.

Sökningen av denna forskning skedde utifrån förutbestämda sökord för att få mer struktur och för att underlätta gallringen. De sökord vi använt för att hitta forskningen var orden: pedagog, dokumentation, utmaningar, val och förskola. Sökningarna har gjorts både på svenska och på engelska, främst i Malmö Universitets biblioteksdatabas, Libsearch och Swepub samt NB-ECEC¹.

4.1 Bilden av barnet och förskolan

Håkan Löfgren (2015b) har studerat hur förskollärarprofessionen formas och påverkas av det ökade dokumentationskravet i förskolan. I sina kvalitativa intervjusamtal fann forskaren att förskollärare lyfte vårdnadshavare som viktiga mottagare för dokumentationen. Utöver detta fann Löfgren (2015b) även att pedagogers yrkesidentitet formas i de lokala kontexterna i förskolan och det är även där som dokumentationskraven i styrdokument och läroplan tolkas och görs, alltså ett sätt att utöva sin yrkesprofession. Förskollärare producerade även en bild av sin verksamhet som passade in i de kvalitetsmått som styrdokument från respektive kommun presenterade (ibid.). Det blev alltså tydligt att sättet förskollärare dokumenterar och beskriver verksamheten påverkas av den kontext som de befinner sig i.

Vidare har Löfgren (2015a) även publicerat en studie som berör hur begreppet omsorg tar sig uttryck i dokumentationen. Även denna studie utgår från en kvalitativ intervjumetod, med samtalsliknande intervjuer med förskollärare. I studien framför forskaren att förskollärare sällan framhåller omsorgsaspekten i dokumentationen, och när de väl gör det är det uteslutande i relation till lärande kopplat till läroplanens mål (ibid.). Denna snedvridna tyngdpunkt, menar forskaren, riskerar att underminera vikten av omsorg och vidare hur denna beskrivs i dokumentationen. Löfgren (2015a) menar att detta riskerar att leda till att fokus i

---

¹ Förkortningen NB-ECEC står för *Nordic Base of Early Childhood Education and Care* och är en skandinavisk forskningsdatabas (www.nb-ecec.org).

förskoleverksamheten riktas mot barnens utveckling och förberedelse för framtiden snarare än deras välmående. Ett ständigt fokus på lärande och kunskap menar Löfgren (2015a) kan få konsekvenser för hur barnen senare ser på sin egen utveckling snarare än på sitt eget och andras välmående.

Löfdahl och Folke-Fichtelius (2015) har i samma spår undersökt frågan hur förskollärare hanterar förskolans krav på synlighet, och vilka delar av läraryrket som lyfts och vilka som tystas ned. I sina kvalitativa intervjuer och observationer fann de att både förskollärare och förskolechefer uttryckte svårigheter kring att sätta ord på omsorgsaspekten, och att den därför upplevdes som svårfångad i dokumentationsunderlaget för det systematiska kvalitetsarbetet (ibid.). Det empiriska materialet kopplas tydligt till det forskningsfält de undersökt, och de kunde se liknande tendenser som presenterats där. Bland annat uppenbarade sig aspekter av skolifiering i materialet (Van Laere, Peeters & Vandebroek 2012, se Löfdahl & Folke-Fichtelius 2015). Att förskolan blivit mer skollik menar forskarna kan förstärka klyftan mellan omsorg och lärande ännu mer om omsorg fortsatt nedgraderas. Frågan de ställer sig är om det inte rentav är så att konceptet omsorg fått en ny "kostym", och numera är förklätt som lärande och kunskap (ibid.).

4.2 Dokumentationens kraft att förändra

Åberg Svärdemo och Insulander (2017) har gjort en innehållsanalys kring tidigare forskning om dokumentation och relaterat detta till förskolans uppdrag. De har utifrån detta formulerat svårigheterna som kan upplevas i dokumentationsarbetet. De har kategoriserat utmaningarna med dokumentation i tre områden. Första utmaningen handlar om medvetenheten kring behovet av att samla in dokumentation från flera delar av verksamheten. Andra utmaningen som de menar påverkar är att den kritiska reflektionen är viktig för att förskollärarna ska se dokumentationsprocessen som mångbottnad. Tredje utmaningen är att de metoder som väljs påverkas av teoretiska ställningstaganden och att man genom analys kan mer djupgående påverka kvaliteten i förskoleverksamheten (Åberg Svärdemo & Insulander 2017). Dessa utmaningar menar de är grunden för att fördjupa och kritiskt granska sin verksamhet i arbetet med att förbättra kvaliteten (ibid.). I studien fann de att pedagoger oftast betonar barns lärande i dokumentationen, och utvärderar inte andra delar av verksamheten. Studiens slutsats argumenterar för att förskollärare behöver utgå från ett vetenskapligt grundat förhållningssätt när de diskuterar och utvärderar hur kvaliteten i förskolan förstås (ibid.).

Även Kati Rintakorpi (2016) forskar kring ämnet dokumentation och har gjort studier i Finland. En av dessa finska studier gjordes genom gruppsamtal som skedde i en fortbildningskurs för pedagoger i förskolan. Kursens syfte var att hjälpa pedagoger få en helhetsbild av hur den finska läroplanen kunde integreras i verksamheten. Studien visade att dokumentation inte automatiskt utvecklar praktiken inom förskoleverksamheten, med hänvisning till vad läroplanerna verkar föreslå (se Rintakorpi 2016). Dock menar forskaren att dokumentationen ändå hade en positiv effekt på pedagogernas professionalisering och hur de synliggjorde förskoleverksamheten för barn och vårdnadshavare. Det som beskrivs som problematiskt menar pedagogerna uppstår i samband med tidsbrist, tekniska svårigheter och att anamma de olika dokumentationsformerna, såsom mallar (Rintakorpi 2016). Forskaren föreslår en rekonstruering av gamla synsätt på hur lärande, undervisning och andra delar av verksamheten ska dokumenteras, och i stället för att se dokumentation som ett sätt att registrera bevis på att barnen lär sig något, behöver pedagoger förstå kraften dokumentation har som metod att förändra styrande policydokument (ibid.).

4.3 Sammanfattning av tidigare forskning

Det vi kunnat uttyda av den forskning vi valt kring ämnet dokumentation är vikten av att pedagoger är medvetna kring det som dokumenteras. Delvis för att dokumentation som metod ska kunna användas i syfte att utveckla verksamheten och påverka hur styrdokument skrivs och tolkas, men även för att alla delar av verksamheten bör synliggöras genom dokumentationen. Riskerna med att pedagoger inte är medvetna om vad som dokumenteras är att bilden av verksamheten blir missvisande eller rent av fabricerad. Denna tidigare forskning vittnar dessutom om ett ökat fokus på barns lärande och kunnande och att omsorgsuppdraget har hamnat i skymundan i dokumentationen.

Valet av forskning har avgränsats till att inte gå längre än tio år tillbaka i tiden. All forskning vi valt ligger någonstans mellan åren 2015–2017 vilket gör att den publicerats innan den senaste revideringen av Läroplanen för förskolan (Lpfö 18, 2018). Utifrån detta motiveras vår studie med att undersöka hur det ser ut nu 6–8 år senare. Vad vi är intresserade av att studera är hur pedagoger gör sina val när det kommer till dokumentationen, och se hur de beskriver sina medvetna val i vad som väljs och vad som väljs bort.

5 Teoretisk ansats

Här presenteras den teoretiska utgångspunkt som kommer att användas för att analysera det empiriska materialet. Vi tror att teorierna kommer kunna hjälpa oss att bredda vårt perspektiv och uppfattning om vad som anses naturligt och vad vi tar för givet när det kommer till berättelsen om vad som blir synligt i förskolans dokumentation. Valet av att använda socialkonstruktivismen som teoretisk grund för denna studie bygger på att teorin skapar möjligheter att undersöka och utvidga perspektiv om traditionella föreställningar om saker och ting (Wenneberg 2010). Tillsammans med Ferraris (2013) teori om *dokumentalitet* så kan vi skapa en ytterligare förståelse för hur dokument kan hjälpa oss att få grepp om och forma den verklighet vi befinner oss i.

5.1 Socialkonstruktivism

Wenneberg (2010) beskriver att socialkonstruktivism är en teoretisk ram för att undersöka människors sätt att tolka och begripa sin omvärld genom kulturella och sociala interaktioner. Genom att se bortom den omedelbara givna verkligheten kan man ställa sig frågan om vad verkligheten i så fall skulle bestå av. Den socialkonstruktivistiska teorin kan användas på olika sätt, bland annat kan det användas som ett kritiskt perspektiv, som kunskapsteori, som sociologisk teori och som ontologisk ståndpunkt (Wenneberg 2010). I denna studie väljer vi att använda oss av socialkonstruktivism ur ett kritiskt perspektiv då det hjälper oss att analysera den verklighet som dokumentationen i förskolan ingår i. Detta gör vi i förhoppning om att öppna upp för fler perspektiv och därigenom fler möjligheter att använda dokumentationen.

Som ett tillägg till denna teori kommer vi även att tala om *diskurs*. Fairclough (2003) beskriver diskurs där språket är en del av den sociala praktiken och att den kan användas som en beskrivning av hur språket används i såväl skrift som tal. När vi i detta arbete tar upp diskurs så handlar det om hur språket är med och formar vår uppfattning och verklighet.

5.1.1 Det kritiska perspektivet

Det kritiska perspektivet kan användas som en förklaringsmodell för att se hur vår uppfattning om verkligheten påverkas av sociala sammanhang och av mänskliga intressen. Perspektivets

drivkraft är att synliggöra den mänskliga och sociala påverkan som finns bakom det som ses som naturligt (Wenneberg 2010). Att kritiskt granska hur vår uppfattning om världen har kommit att utvecklas och byggas upp på ett visst sätt hjälper oss att förstå vår sociala påverkan. Inom socialkonstruktivism talas det om institutioner och sociala institutioner. Vår samhällsstruktur är en uppbyggnad av en rad olika institutioner. Dessa har skapats fram ur kollektivet, där verkligheten har fått ta form utifrån språk, kultur och sociala sammanhang (ibid.). Sociala institutioner, skriver Wenneberg (2010), kan förstås som vårt sätt att i en kultur eller i ett samhälle skapa något som fyller en funktion genom sociala handlingar. Vidare skriver författaren att en av socialkonstruktivismens utgångspunkter är att det finns risker med att förstå institutioner och sociala institutioner som enbart naturliga eftersom dessa är socialt konstruerade av oss människor och därmed fyller en funktion.

Wenneberg (2010) problematiserar även hur fenomenets utveckling gärna ses som en rationellt determinerad process, alltså att den generella upplevelsen av utveckling redan är bestämd att inta en viss riktning. Socialkonstruktivismens kritiska perspektiv sätter sig emot detta synsätt genom att förklara att det alltid är sociala och mänskliga aktörers intressen som bestämmer hur ett fenomen blir utformat och utvecklas. Det kritiska perspektivet menar att vi inte kan se utveckling av olika företeelser som en naturlig följd av något annat - det finns alltid sociala och mänskliga insatser som påverkar utformningen av det och dess utveckling. Som tillägg till detta argumenterar socialkonstruktivismen för att om olika företeelser utgår från en determinerad utveckling kommer det under processens gång ha skett en så kallad *closure* i processen (Wenneberg 2010). Detta betyder att om en mängd beslut har tagits i en viss riktning sluter sig därmed vägvalen och låser in möjligheten att kunna ändra dessa beslut längre fram (ibid.). Denna beslutsprocess innebär en irreversibilitet då ekonomiska resurser och insatser lagts in, och att förändra blir då bland annat en ekonomisk fråga.

5.2 Dokumentalitet

Som ett tillägg till den socialkonstruktivistiska teorin kommer vi även att använda oss av begreppet *dokumentalitet* som är en filosofisk idé utvecklad av Maurizio Ferraris (2013). Dokumentalitet, eller *documentality* som är ursprungsnamnet, bygger på Ferraris (2013) idéer om att dokument aktivt formar vår uppfattning om verkligheten. Filosofen ifrågasätter den traditionella uppfattningen om dokument och dokumentationens sociala och kulturella

betydelse i samhället som passiva verktyg för att representera världen genom att tvärtom argumentera för att dokument och dokumentation också aktivt medverkar i att forma den.

En viktig ståndpunkt i Ferraris (2013) syn på dokumentalitet är att dokument inte är begränsade till skriftliga texter eller fysiska artefakter. De kan även vara digitala, bilder, ljudinspelningar eller till och med handlingar och beteenden. Detta är särskilt relevant i dagens informationssamhälle där digitala medier och teknologi spelar en allt större roll i formandet och förändringen av vår verklighet (Ferraris 2013). Genom att dokumentera något skapar vi en spårbarhet och en varaktig närvaro i vår kultur och samhälle (ibid.). Dokument blir därmed en integrerad del av den sociala konstruktionen av verkligheten.

6 Metod

I detta avsnitt redogörs för det urval och ställningstaganden som vi förhållit oss till, samt hur inhämtningen av vårt empiriska material gått till. Vi har utgått från Vetenskapsrådets (2002) rekommendationer när det kommer till forskningsetik och både Alvehus (2023) och Patel och Davidson (2019) när det gäller våra metodval.

6.1 Metodval

Baserat på studiens syfte att undersöka hur förskollärare resonerar kring deras val i dokumentationsprocessen valde vi att utgå från en kvalitativ metod. Den kvalitativa forskningsmetoden fokuserar på att synliggöra respondentens uppfattningar kring ett specifikt fenomen (Patel & Davidson 2019). För att kunna synliggöra deras egna berättelser och uppfattningar kring valen som görs i dokumentationsprocessen så har studiens material inhämtats i semistrukturerade intervjuer. Detta metodval gjordes även för att intervjuerna skulle likna flytande samtal och därmed undvika en alltför strukturerad form som kunde riskera att missa detaljer eller nyanser i intervjun (Alvehus 2023). Frågorna som användes i intervjun formulerade vi som öppna frågor gällande det vi vill undersöka (se Bilaga 2). Med öppna frågor ville vi ge respondenterna möjligheten att dela med sig sina egna erfarenheter (ibid.). Frågorna var menade att användas som underlag för intervjun vilket innebar att vi inte utgick från en given följd. Då vi intresserade oss för respondenternas egna resonemang ställdes det ibland frågor utöver grundfrågorna. Vid något tillfälle upplevde vi svårigheter att följa den röda tråden i samtalet, och vi fick gemensamt dra tillbaka samtalet i rätt riktning.

6.2 Urval

Med tanke på studiens omfång och vårt ännu begränsade nätverk utgick vi från både ett bekvämlighetsurval och ett strategiskt urval vid valet av informanter (Alvehus 2023). Tre av de intervjuade hade vi en direkt koppling till via tidigare arbetsplatser eller som vi träffat genom

utbildningen, och de andra två fick vi rekommenderat genom dessa. Vi har valt personer som jobbar med dokumentation och därmed kan förhålla sig till studiens frågeställning.

Totalt hölls 5 intervjuer från 4 olika förskolor i Skåne och Småland. Intervjuerna hölls med 5 informanter, varav 3 förskollärare och 2 pedagogistor. Pedagogistorna² är båda utbildade förskollärare och har utöver detta det huvudsakliga ansvaret att stötta andra pedagoger i dokumentationsprocessen. Samtliga förskolor är inspirerade av Reggio Emilia-traditionen men det var inget som vi aktivt sökte efter. Vi gjorde inte heller något aktivt val vad gäller vilken åldersgrupp som förskollärarna eller pedagogistorna arbetar med. Detta med tanke på studiens omfång och vår begränsade tid. Vidare diskussion om hur detta kan påverka studiens resultat görs i vår metoddiskussion under 8.3.

6.3 Genomförande

Vårt genomförande kan delas upp i tre delar. Den första delen handlar om de förberedelser som vi inför intervjuerna behövde göra, vilket Patel och Davidson (2019) beskriver som en viktig del i hur studien sedan genomförs. Då vi valt en semistrukturerad intervjustil behövde vi tillsammans testa och bolla de frågor vi ville ha svar på i syfte att säkerställa att det som undersöks verkligen kan besvaras genom frågorna (Alvehus 2023, Patel & Davidson 2019). Därför lades det stor vikt vid att formulera intervjufrågorna för att dessa skulle hjälpa oss i rätt riktning i att få svar på vår frågeställning. Två av frågorna skickades ut i förväg till respondenterna så att de skulle få chans att förbereda sig så att vi skulle kunna få så mycket ut av samtalet som möjligt. Dessa frågor skickades ut i samband med samtyckesblanketten som innehåller information om studiens innehåll, samt informanternas rätt till anonymitet, och att alltid kunna avbryta deltagandet (Vetenskapsrådet 2017, Bilaga 2, Bilaga 3). Den andra delen av genomförandet är själva intervjuerna. Samtliga intervjuer skedde via det digitala kommunikationsverktyget Zoom där också ljudfilen sparades. Under intervjuernas gång försökte vi i så stor utsträckning som möjligt dela upp frågorna jämnt mellan oss för att samtalen skulle bli så levande som möjligt. Tredje delen av utförandet handlar om transkriberingsprocessen som vi även den delade upp mellan oss.

Våra 5 intervjuer resulterade i totalt 34 sidor transkriberat material. Den kortaste intervjun höll på i 22 minuter och den längsta i 51 minuter - alla andra befann sig i spannet däremellan.

---

² En pedagogistas arbetsuppgifter är främst att handleda, inspirera och stötta övriga pedagoger i det pedagogiska arbetet, och att utveckla den pedagogiska miljön. (<https://reggioemilia.se/media/1736/en-sammanfattning-av-rapporten-att-ha-fotterna-i-myllan-for-mb-pa-wwwreggioemiliase.pdf>)

Vi bedömer att de innehållsmässigt bidrar med lika mycket till studiens frågeställning oavsett längd.

6.4 Forskningsetik

De etiska överväganden som har gjorts i denna studie har gått i enlighet med Vetenskapsrådets (2002) rekommendationer för att genomföra en forskning av hög kvalitet. Vårt första steg inför att finna informanter till studien var att kontakta förskolors rektorer och förskollärare via mail. Mailet innehöll en förfrågan om att delta i en studie med en beskrivning av vem vi är, var vi studerar, studiens syfte i kort, vem vi söker och att deltagandet är frivilligt och konfidentiellt (Bilaga 1).

Deltagarna som valde att ställa upp fick information kring studiens innebörd men även hur deras personuppgifter skulle hanteras vid deras medverkan. Informationen tilldelades deltagarna via ett mail som även innehöll en samtyckesblankett (Bilaga 3). Samtyckesblanketten beskriver hur deltagarnas personuppgifter och medverkan ska hanteras samt vilket syfte. Informanterna ombads att muntligt framföra sitt medgivande att delta i studien i stället för att vi skulle behöva samla in blanketterna. Samtliga informanter gav sitt medgivande. Vi informerade om studien och förklarade också hur materialet skulle sparas på universitetets server upp till ett halvår efter att arbetet är godkänt. Vi ville även vara noga med att informera om intervjuens längd och vid ett tillfälle kortades intervjun ner då pedagogen behövdes i barngruppen. Detta var ett etiskt val som gjordes utifrån Vetenskapsrådets (2002) forskningsetik då vi inte ville påverka informanternas övriga arbete. Vi utlovade konfidentialitet genom att berätta för deltagarna att de kommer att aidentifieras i det färdiga arbetet (ibid.).

6.5 Analysförfarande

Efter att samtliga intervjuer genomförts påbörjades transkriberingsprocessen av det insamlade materialet och för att arbeta så effektivt som möjligt delade vi upp ljudfilerna mellan oss och arbetade i denna del enskilt. Därefter gick vi gemensamt igenom allt vårt transkriberade material och påbörjade vår tematisering av materialet. Vi valde att arbeta utifrån metoden sortera, reducera, argumentera (Alvehus 2023). I sorteringen färgkodade vi texten för att hitta

gemensamma nämnare mellan de olika transkriberingarna utifrån utvalda begrepp. Reducering gjordes för att avgränsa vårt material. Vissa delar har komprimerats men många av citaten har vi valt att presentera hela. Detta för att vi anser att citaten i många fall kan vara väldigt deskriptiva i sig själva, och för att vi velat använda pedagogernas egna ord i resultatet. I vår kategoriseringsprocess såg vi att materialet bland annat visade användandet av ord som “naturlig” vilket gjorde att vi redan i reduceringen kunde dra direkta kopplingar till vår teoretiska ram. Argumentationen i vår analys och slutdiskussion bygger på det vi kunnat urskilja i det inhämtade materialet. Genom ett hermeneutiskt angreppssätt har vi intagit en abduktiv ansats (Alvehus 2023) när det kommer till analysen. Vi har alltså försökt förstå något om vår mänskliga verklighet genom att undersöka hur den formas av språk och därigenom tolka dess innebörd. Utifrån en abduktiv ansats har det empiriska materialet analyserats genom vår teoretiska utgångspunkt, och sedan har vi diskuterat hur vår teori kan förstås utifrån empirin (ibid.).

6.6 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

För att få en kvalitativ uppfattning om studiens ämne användes semistrukturerade intervjuer som metod. Det vi velat undersöka är hur förskollärare motiverar sina val av det som dokumenteras, och vi anser att vi samlat in ett material för att synliggöra just detta. Metoden som använts har på ett fördelaktigt sätt bidragit till att nyanser och motiv i samtalen kunnat urskiljas. Processens gång har vi också försökt redogöra för på ett så tydligt sätt som möjligt. På så vis styrker det både studiens validitet och reliabilitet (Patel & Davidson 2019).

Genom att ha intervjuat personer tillhörande olika förskolor anser vi att vi kunnat få en mer övergripande bild av ämnet, gentemot om alla varit från samma arbetsplats. Detta har varit en del av det Alvehus (2023) menar utgör en *mättnad* av information. Vi tror att vi inte hade kunnat få så mycket annan information utifrån de pedagogiska inriktningar och geografiska områden vi undersökt, men vill inte med all säkerhet säga att det är så. Vi utgår från att studiens omfång och dess urval begränsar generaliserbarheten till att endast kunna säga något om just den grupp vi intervjuat (Alvehus 2023). Det skulle exempelvis kunna framkomma andra kategorier i materialet än de vi kunnat urskilja vid en bredare studie.

7 Resultat och analys

I detta avsnitt är det inhämtade empiriska materialet uppdelat i följande tre delar: *Beskrivning av valda dokumentationsmetoder*, *Dokumentation av projektarbetet* och *Omsorgsbegreppet i relation till dokumentation*. Varje del är ett ämne som vi efter vår kategorisering kunnat urskilja i vår transkribering. En kort analys tillkommer under varje ämne.

Vi vill vara tydliga med att vi inte utvärderar de personer som deltagit i intervjuerna, och inte heller deras verksamheter, utan endast belyser det som kan säga oss något på en övergripande och strukturell nivå. Härmed kommer vi också att benämna samtliga deltagare som pedagoger eftersom vi inte kommer att analysera hur förskollärarna jämfört med pedagogistorna svarar.

7.1 Beskrivning av valda dokumentationsmetoder

Gemensamt för samtliga intervjupersoner är användandet av digitala verktyg som dokumentationsmetod. Bilder och videoinspelningar beskrivs som de främsta metoderna för att skapa ett underlag för dokumentation för att följa barnens utveckling och för reflektion. Så här beskriver två av dem detta:

“...vi använder oss mycket av Ipaden som används till fotografering och emellanåt lite kortare filmklipp och då är det väldigt mycket fokus på barnens görande och då kan man också få in bilderna där (vårt tillägg: i lärloggen) och på ett mycket lättare sätt följa deras utveckling.” (Pedagog 3)

“...ofta filmer, inspelningsverktyg och en del ljudupptagningar. och det är alltid roligt att titta på det tillsammans med barnen. Då får man ett vidare perspektiv på vad de gjorde och hur de tänkte.” (Pedagog 4)

Argumenten för att använda just bilder och videoinspelningar, som vi kunnat uttyda från intervjupersonernas svar, är många. De formuleringar vi kunnat se i materialet är att det bland annat upplevs vara lättare att se och följa barnens utveckling genom bild och video. Pedagogerna säger också att det blir tydligare för barnen att se vad som gjorts om dokumentationen består av ett foto eller videosekvens - att titta på en bild blir en påminnelse. Någon menar även att bilder och filmer kan bli studerade och analyserade utifrån flera olika

perspektiv och synvinklar, och olika saker kan plockas upp beroende på vilka “glasögon” som används.

För att bilderna och videorna ska kunna användas till mer än som reflektionsunderlag kompletteras dessa oftast med skriven text. Denna text kan presenteras tillsammans med bilderna eller videorna och blir en beskrivning av vad som sker i bilden. Detta publiceras både i individuella lärloggar på deras digitala plattform, till vårdnadshavare i vecko- och månadsbrev, i reflektionsdokument mellan pedagoger eller som underlag till det systematiska kvalitetsarbetet. Bild och text används också tillsammans för att driva projektarbetet vidare.

7.1.1 *Analys*

Utifrån begreppet *dokumentalitet* blir dokumentationsmetoder i allra högsta grad viktiga (Ferraris 2013). Utifrån vårt empiriska material kan vi konstatera att bilder och videor hjälper till att dokumentera det som sker i verksamheten i förskolan och det gör innehållet i sin tur spårbart eftersom det är det som publiceras. Pedagogerna förmedlar bilderna vidare för andra att se, de lagras och används i kritiska reflektioner. Enligt Ferraris (2013) teori kan vi tolka det som att innehållet i bilderna och i videoinspelningarna på så vis hjälper till att konstruera verkligheten. För att förtydliga vad vi menar ska vi utifrån vårt teoretiska ramverk försöka bryta ner vad en bild är. En bild, oavsett om den är rörlig eller en stillbild, är ett utsnitt av verkligheten. Vi ser det som ett porträtt av en särskild situation. De bilder som plockas ut och presenteras avgränsas till en del av helheten eftersom de omöjligt kan fånga allt. De bilder som väljs ut, och den beskrivande text som läggs till, tolkas och väljs ut av arbetslaget och dessa blir därigenom något som aktivt bidrar till att konstruera förskolans verklighet. Vidare om vi förstår att bilder och videoinspelningar som dokumentationsmetod utgör en del av förskolan, som är en social institution, så förstår vi att valet av dessa metoder bygger på sociala handlingar (Wenneberg 2010). Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv går dessa val att förstå i ljuset av att det ligger mänskliga intressen bakom och att det därmed finns gemensamma beslut som tagits att bilder och videor som metod är det som fungerar för att kunna representera det som sker i stunden. Vidare kan vi ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv också kunna ifrågasätta det vi kommit fram till, eftersom detta inte behöver vara det enda sanna (ibid.). Uppfattningen om hur bilder och videor som metod kan användas för att porträttera verkligheten kan kritiskt granskas utifrån socialkonstruktivismen och frågan som kan ställas är om bilder och

videosekvenser begränsar representationen av verkligheten. Kan en hel bild av verkligheten fångas om det inte går att se vad eller vem som finns bakom kameran?

7.2 Dokumentation av projektarbetet

Samtliga förskolor är inriktade på ett arbetssätt inspirerat av Reggio Emilias pedagogiska filosofi. Det innebär bland annat att den pedagogiska verksamheten gärna utgår från ett projekterande arbete med ett specifikt tema som baseras på vad barnen tidigare har visat intresse för (Lenz Taguchi 2013).

Pedagogerna beskriver hur uppstarten av projektarbetet inledningsvis utgörs av en fas med utgångspunkt att erbjuda barnen något som kan väcka deras intressen. Detta dokumentationsunderlag ligger sedan till grund för den analys som sedan sker, för att kunna ta fasta på ett ämne att bygga det projekterande arbetet kring. Vi bad pedagogerna att beskriva deras dokumentationsprocess utifrån deras erfarenheter och då beskrev alla att de jobbade med projektarbete utifrån målformuleringarna i Läroplanen för förskolan (2018). Vi har valt ut två citat från svaren vi fått:

“Det är ofta fokus på ens temaarbete [...] liksom att det ska vara kopplat till temat och det ska vara kopplat till utveckling så det inte blir, nu hittar jag på fiktiva namn, “Här sitter Calle och gungar” liksom, det ska inte vara på den nivån utan det ska vara lite mer innehållsrikt så man får med barnens utveckling och lärande och gärna att det ska vara kopplat till läroplansmål också.” (Pedagog 3)

“Vad skulle vi kunna jobba med framåt och då tittar man utifrån vad barnen gör och sen tittar man utifrån hur vi skulle kunna arbeta med läroplanen. Hur vi får in alla de sakerna vi måste få in.” (Pedagog 2)

Pedagogerna menar även att denna dokumentation används för att utvärdera och analysera verksamheten i syfte att utveckla undervisningen efter riktlinjer som ingår i det systematiska kvalitetsarbetet (Skolverket 2023). Två av pedagogerna beskriver följande:

“Sen träffas vi i arbetslaget och då tittar vi på de här filmerna och fotona som ligger inne i vårt systematiska kvalitetsarbete och därefter kan vi då analysera kring hur vi kan utmana deras intresse vidare.” (Pedagog 2)

“Vi kan använda dokumentationen för att titta på oss själva som pedagoger. Hur jag förhåller mig och hur jag pratar.” (Pedagog 4)

Det vi kan se i vårt material är att sådant som inte har med projektet att göra väljs bort på grund av annat fokus och för att det inte efterfrågas från ledningen på samma sätt. Detta exemplifieras genom följande två citat:

“...de prioriterade målen, det är ju något som de vill ska dokumenteras också, som de vill ska finnas i ett månadsbrev till exempel och i slingan. Men jag upplever inte att de ser annat utöver projektet eller de prioriterade målen” (Pedagog 1)

“Vi har ju tagit, fått, det uppifrån att vi ska dokumentera projektet framför allt och då är det som vi ska ha fokus på.” (Pedagog 5)

7.2.1 *Analys*

Pedagogernas svar tyder på att dokumentation av projektarbetet utgör grunden för det systematiska kvalitetsarbetet, och samtidigt beskriver de projektet som ett sätt att följa barnens lärande och utveckling. Med hjälp av *dokumentalitet* kan vi förstå att dokumentationen av projektarbetet därmed inte ska ses som något passivt, utan i stället förstås som en aktiv medskapare av förskolans dokumentationspraktik (Ferraris 2013). Det projekterande arbetet som förs vidare i dokumentationen har valts ut för att spegla verksamheten. Vad som inte synliggörs, alltså vad som pedagoger väljer bort, blir utifrån Ferraris (2013) teori, inte en del av vår bild av hur verkligheten ser ut.

Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv kan dokumentationskravet förklaras genom att förstå förskolan är en social institution, och att dokumentation alltså är en social konstruktion inom denna institution (Wenneberg 2010). I denna överenskommelse har vi bestämt att dokumentation av projektarbetet fyller en viss funktion. Genom att förstå dokumentation av projektarbete som en social konstruktion så kan vi även granska det ur ett kritiskt socialkonstruktivistiskt perspektiv vilket kan öppna upp för frågan om dokumentation av projektarbetet kan spegla hela förskolans verksamhet. I vårt empiriska material framgår projektets funktion att följa barns lärande och utveckling, men också utgöra ett underlag för det systematiska kvalitetsarbetet. Majoriteten av pedagogerna menar även att de aktiviteter eller

den dokumentation som görs utöver projektet sällan eller aldrig tas vidare till det systematiska kvalitetsarbetet. Det innehåll som tas med är återigen det som är med och producerar en viss bild av förskolan, det är det som blir synligt för omvärlden. Utifrån dokumentalitet (Ferraris 2013) kan vi se detta som att det som dokumenteras i projektet förs vidare till det systematiska kvalitetsarbetet och görs därigenom spårbart, men delarna som inte synliggörs och sällas bort, används inte som underlag för kvalitetsarbetet och blir därmed inte heller synliggjorda. Genom att inta ett kritiskt perspektiv (Wenneberg 2010) kan vi förstå att det som väljs att framföras i projektarbetet är påverkat av olika sociala konstruktioner och att det alltid ligger sociala och mänskliga intressen bakom valet. Detta framgår även i hur pedagogerna förklarar på vilka grunder de väljer vad som dokumenteras. Bland annat benämns ledningen som "de" och "uppifrån", vilket utifrån svaren får stor betydelse. De menar att valet av vad som tas med i dokumentationen påverkas av vad ledningen vill se. Då blir det tydligt att det som dokumenteras, och i förelängningen vilken berättelse som berättas om förskolan och barnen, är påverkat av vad som förmedlas uppifrån

7.3 Omsorgsbegreppet i relation till dokumentation

Ett av de teman vi kunnat urskilja är hur omsorg beskrivs genom dokumentationsarbetet. Under intervjuernas gång har pedagogerna inte blivit ombudade att svara på frågan kring vad omsorg är för dem, utan frågan har fokuserat på deras egna tankar om och hur omsorg dokumenteras.

7.3.1 Beskrivning av omsorgsbegreppet genom dokumentationen

I vårt insamlade material framkommer det att pedagogerna beskriver omsorg i dokumentation på olika sätt. Det vi kunde se är att omsorgsbegreppet beskrivs på olika sätt genom hur man talar om den. Vi kunde urskilja flera olika beskrivningar av omsorg, bland annat formuleras det som att ge tröst, att sitta och äta, att vara tillsammans, någon form av trygghet och som att till exempel att hjälpa en kompis. Barns mående lyfts också här, och även att få göra det man vill och intresserar sig för. Följande citat är exempel på svar vi fått:

“Jag tänker att det projekterande arbetet handlar om just omsorg i sig utifrån att du som barn faktiskt gör det du vill göra.” (Pedagog 2)

“För jag tänker till exempel omsorgsbit när, asså trygghet när barn hittar vänskaper, hittar varandra och dom gör någonting tillsammans.” (Pedagog 3)

“För att det är där (vårt tillägg: i det projekterande arbetet) man märker förhållningssättet hos pedagogerna, man märker hur barnen mår. Liksom hur har dom det här på förskolan, liksom går de obehindrat igenom lokalerna eller verkar det otrygga eller vad? Det är ju där det visar sig också hur man har det på sin förskola och det är ju det viktigaste egentligen ju.” (Pedagog 5)

Det blir tydligt i vårt insamlade material att även när det handlar om dokumentation av omsorg nämns det projekterande arbetet och att pedagogerna gärna utgår från det i sina svar även när det kommer till frågan om hur omsorg dokumenteras. En av pedagogerna förtydligar sitt svar gällande omsorg i dokumentation längre fram i intervjun så här:

“I vårt systematiska kvalitetsarbete så har vi, som nu på hösten, så har vi olika mål som då både kommunen har satt upp sina mål och så har vi i området satt upp mål som vi känner vi behöver jobba med utåt och där ligger omsorgen utifrån värdegrunden i olika mål [...] så på det viset så dokumenteras omsorgen för pedagogerna åtminstone.” (Pedagog 3)

Två av pedagogerna kopplade även dokumentation kring omsorg främst till introduktionsfasen när ett barn börjar på förskolan, då samarbetet med hemmen och trygghetsskapandet ligger i fokus. Detta beskrivs på följande sätt:

“...då dokumenterar man omsorgen i början, alltså vad är barnet gör, hur landar det liksom i den stunden som vi har.” (Pedagog 3)

“Jag tror att vi fokuserar nog väldigt mycket på lärande. Omsorg kommer mer vid introduktionen när man introduceras till förskolan.” (Pedagog 4)

7.3.2 Att dokumentera omsorg

Vidare bad vi pedagogerna att beskriva hur dokumentationsprocessen kring omsorg kunde se ut. Frågan de fick var att försöka uppskatta fördelningen mellan dokumentation av barns lärande och dokumentation om omsorg. Gemensamt för alla pedagoger var att omsorg inte dokumenteras lika frekvent som projektarbetet eller barns lärande och utveckling. Följande är

en beskrivning av svårigheter pedagogerna menar kan påverka varför omsorgen inte dokumenteras. Här framgår det att det kunde bero på hinder gällande GDPR³, då det inte alltid är så att vårdnadshavare ger samtycke gällande video, bild och ljudupptag av deras barn:

“Jag skulle säga att lärande är majoriteten av vad vi dokumenterar faktiskt, det har vi nog diskuterat i olika forum också att omsorgsbiten dokumenteras i princip aldrig och sen vet jag inte riktigt vad det beror på. Jag kan tänka mig mycket med GDPR kan också försvåra lite, nu har vi också att vi skickar ut samtycke till vårdnadshavare och så.”
(Pedagog 3)

En av pedagogerna hänvisade till förskolans uppdrag:

“Ja vi har inte i uppdrag att dokumenterar omsorgen [...] det är inte vårt uppdrag på det viset, omsorg finns ju i verksamheten ändå” (Pedagog 2)

En annan pedagog menade även att om en omsorgssituation ska dokumenteras så behövs det ske på ett sådant sätt där det inte riskerar att på något sätt störa situationen. Omsorgen beskrivs nedan i relation till matsituationen på förskolan:

“Asså jag tror absolut att det funkar, att en sån situation går att dokumentera, men att man då kanske får hitta någon smidig lösning på att. Man vill ju liksom inte sitta med en telefon vid matbordet, och att det då kan bli svårare att dokumentera en sån situation, men jag tror den är möjlig att göra. Har inget svar på hur man skulle kunna göra det lättare [...] det kan kännas som en märklig situation att ta upp en Ipad eller en telefon när man sitter och äter” (Pedagog 1)

I en intervju förklarade en pedagog att den dokumentation som sker kring omsorg ofta berör barns mående och stöttning för att kunna hjälpa barnet i sin utveckling. Pedagogen framhäver även svårigheten att mäta hur ett barn mår. Följande är citat från intervjun:

‘Men oftast så blir att man pratar gemensamt kring hur barnen mår, det dokumenteras också om det skulle vara någonting speciellt [...] om det skulle vara någonting som man känner oro för. Eller om det är någon som behöver stöttning i sin utveckling till exempel, asså där kan vi också gå in och dokumentera, så varje barn har sin mapp.’ (Pedagog 5)

---

³ GDPR är en förkortning på *General Data Protection Regulation* och handlar om dataskyddsregler vid behandling av personuppgifter (www.imy.se).

"Det är alltid svårt liksom i mjuka sektioner mäta någonting, hur ska man mäta kvalitet, hur ska man mäta omsorg, hur ska man mäta ett bemötande liksom. Det är svårt, det är det." (Pedagog 5)

En annan pedagog förklarar att dokumentationen om omsorg är tyst. Vid närmare eftertanke säger pedagogen att omsorg faktiskt dokumenteras mycket:

"Den dokumentationen finns ju fast den är ganska tyst, den är viktig för barn som inte funkar i de olika rutinerna vi har, då blir det ju jobbigt för dem, och det måste vi ju på något sätt hela tiden kolla på. Nu när jag tänker är det ganska mycket egentligen." (Pedagog 4).

7.3.3 Diskursen om omsorg som naturlig

Den insamlade empirin kunde även visa att det fanns anledningar till att omsorgen inte dokumenteras lika frekvent, eller inte alls, jämfört med andra delar som tas upp i dokumentationen. Dessa anledningar beskrivs utifrån att omsorgen som tar plats i förskolans verksamhet anses vara som något naturligt och att denna naturlighet är oberoende av dokumentationen. I två av intervjuerna svarade pedagogerna så här:

"Men det skulle jag också säga att många bortser den delen. Att det är en sån självklarhet redan att vi ska visa omsorg för barnen att det blir en så naturlig grej att hjälpa någon med skorna, ge någon en kram när den blir ledsen och trösta en kompis. Det är en sån självklarhet att man inte ser det som något som behövs dokumenteras." (Pedagog 1)

"Det är ju den som man rent generellt sett ska se till att fixa oavsett hur du dokumenterar eller vad du dokumenterar så är det alltid ett pågående arbete med barngruppen så den ska ju liksom bara finnas där." (Pedagog 5)

Omsorgen beskrivs även som något som automatiskt sker eftersom omsorgen är ett ständigt arbete som sker i förskolan. Pedagogerna menade att det inte är lika naturligt att dokumentera omsorgen, dels för att det inte är något man lärt sig, och dels för att det inte efterfrågas uppifrån på samma sätt. Några av pedagogerna poängterade att omsorgen som sker i förskoleverksamheten gör sig synlig oavsett:

“Jag tror inte det kommer lika naturligt att dokumentera en sån situation.” (Pedagog 1)

“I introduktionsfasen så gör man en dokumentation även om man kanske inte pratar om omsorgen så handlar det om omsorgen ändå.” (Pedagog 2)

7.3.4 *Analys*

Det som framgår i resultatet är att omsorg beskrivs på olika sätt i relation till dokumentationsprocessen. Omsorg ses bland annat som att barnen får lov att göra det de intresserar sig för i relation till projektarbetet. En annan beskrivning är att omsorg i dokumentation kan handla om det som publiceras i barnens egna mappar, till exempel barns mående eller det individuella barnets utveckling. Dokumentation av omsorg relateras ofta till introduktionen till förskolan eller till värdegrundsarbetet. Utifrån Ferraris (2013) teori om dokumentalitet är dessa beskrivningar av omsorg i dokumentation med och berättar något om förskolan. Det som blir dokumenterat av omsorgen och hur den därigenom förklaras, är aktivt med och skapar vår uppfattning om den, vad den innebär och vilken plats den har i verksamheten. I resultatet kan vi, utifrån pedagogernas svar, uttyda att dokumentationen av omsorg gärna beskrivs i relation till andra dokument, såsom målområden och värdegrundsarbetet i Lpfö 18 (2018) vilket kan tolkas som att omsorgen görs spårbart endast genom andra dokument.

Resultatet visar också att pedagoger uttrycker svårigheter att dokumentera omsorg. En pedagog beskriver svårigheten med att fotografera barn eftersom det krävs ett skriftligt samtycke från vårdnadshavare. Pedagogen menar att de utan samtycke gällande GDPR inte kan dokumentera barnen med bilder och videoinspelningar. Detta skriftliga samtycke är också en form av dokument vilket ännu en gång styrker Ferraris (2013) teori om att dokument har en betydande roll i vår vardag och att de också påverkas av varandra. Detta är bara ett sätt att se hur förhållningssättet till olika typer av dokument är en del av det som utgör förskolans verksamhet, något som genom Ferraris (2013) teori gör dokument till aktiva medskapare av dokumentationsparktiken.

Andra svårigheter att dokumentera omsorg som framkommer i resultatet är att pedagoger inte vill riskera att störa vid omsorgssituationen genom att dokumentera den. Matsituationen är ett av pedagogernas exempel på omsorgssituation som är svår att dokumentera då det upplevs störande att fotografera. Frågan är varför just omsorg skulle vara mer känslig att dokumentera

än till exempel den undervisning som sker i projektarbetet. Utifrån ett kritiskt perspektiv (Wenneberg 2010) undrar vi varför dokumentation är något som blivit en integrerad del av projektarbetet, men inte i vardagliga omsorgssituationer. Detta kan bero på att det skett en mer eller mindre uttalad överenskommelse inom den sociala institutionen, förskolan. Om bild och videoinspelning är "störande" och det därför undviks kan det tolkas som att det är *metoden* för dokumentationen som sätter hinder för hur den ska utföras. Utifrån vårt valda teoretiska perspektiv ifrågasätter vi därför om detta då är rätt metod att dokumentera omsorg med eller om det handlar om att man inte kan se bortom metoden på grund av sociala överenskommelser inom institutionen (Wenneberg 2010).

En annan svårighet som presenteras i resultatet är problematiken i hur barns mående ska mätas. Utifrån beskrivningen av dokumentationskravet i förskolan ser vi att dokumentationen ska användas för att mäta kvaliteten i verksamheten och det som därmed utgör föremål för dokumentationen förväntas kunna mätas för att den ska anses ändamålsenlig. Med det kritiska socialkonstruktivistiska perspektivet (Wennerberg 2010) ska vi inte förstå denna utveckling av dokumentation i förskolan som en rationell bestämd process, utan snarare som att kravet på dokumentation och vad den ska innehålla vuxit fram under en längre tid för att behovet av kvalitetsmätningar har funnits.

Ytterligare en anledning till att omsorg inte dokumenteras lika frekvent som annat motiveras med att det inte ingår i förskolans uppdrag att dokumentera omsorg. Vidare förklaras att omsorg finns i verksamheten oavsett. Liknande formuleringar gör övriga pedagoger i intervjuerna. Detta speglar en gemensam syn på att det finns en uppfattning om att omsorgen ses som naturligt förekommande i förskolan. Därmed menar vi att det finns en diskurs kring att omsorgen ses som naturlig, eftersom det är ett sätt att genom språket forma vår verklighet (Fairclough 2003). Pedagoger menar att naturliga handlingar i det vardagliga kopplas till omsorgsbegreppet och att omsorg därigenom blir naturligt förekommande. Genom att inta ett socialkonstruktivistiskt perspektiv gällande diskursen som finns gällande omsorg som naturlig i förskoleverksamheten, så kan vi se att dess naturlighet i själva verket kanske inte alls är naturlig (Wenneberg 2010). Dessa omsorgshandlingar kan således förstås som sociala konstruktioner som har kommit till av mänsklig och social påverkan för att behovet av barnomsorg funnits (ibid.). Sättet vi pratar om omsorgen som något naturligt skulle kunna underminera dess position i dokumentationen, eftersom den då också riskerar att tas för givet. Hur vi dokumenterar eller inte dokumenterar omsorg säger något om hur närvarande den får lov att vara i berättelsen om förskolan (Ferraris 2013).

7.4 Sammanfattande analys

Sammantaget kan vi utifrån våra delanalyser visa att dokumentationen utgör en del av förskolans sociala institution. Pedagogernas val av metod och innehåll i dokumentationen är påverkade av en rad olika sociala handlingar och överenskommelser. Vi har kunnat analysera hur det projekterande arbetet tenderar att prioriteras i dokumentationen i förskolan och därmed får en aktiv roll i det systematiska kvalitetsarbetet. Utifrån Ferraris (2013) teori så går det att konstatera att det är dokumentationen av det projekterande arbetet som är en aktiv medskapare av förskolans praktik och att det är den bilden av förskolan vi således kommer att få ta del av. Vad som väljs bort i dokumentationsprocessen är därmed inte med och aktivt bidrar till den bild som porträtteras av verksamheten genom dokumentationen.

Att inta ett perspektiv på omsorg utifrån dokumentation har gett oss möjlighet att granska det språk som används för att reproducera den diskurs som just nu råder gällande omsorgen i relation till dokumentationen i förskolan. Socialkonstruktivismen problematiserar det som genom vårt språk tilldelas attribut som "självkänt" och "naturligt" då vi inte bara kan anta att fenomen som ses som naturliga faktiskt är det (Wenneberg 2010). Teorin argumenterar för att allt är beroende av kontext, och att allt är socialt konstruerat. Kortfattat skulle man kunna säga att förskolan i sig är en institution uppbyggt på sociala överenskommelser, något som samhället och kollektivet varit med och skapat. På så vis ställer sig teorin emot att något inom dessa ramar kan vara naturliga om grunderna för dem är socialt konstruerade (Wenneberg 2010).

Baserat på diskursen som vi kunnat uttyda ur vår empiri gällande omsorgen som en naturlig del av förskolan så vittnar det om föreställningen att det därför inte finns ett behov av att dokumentera omsorg. Ferraris (2013) menar att allting kan bli föremål för dokumentation, även sociala handlingar, eller sådant som inte går att ta på. Grundkravet är egentligen bara att dessa måste delges ett socialt värde. Detta sociala värde skapas genom överenskommelser i den sociala institutionen, alltså att något tillskrivs mening och därmed fyller en funktion. Återigen handlar det om att mänskliga intressen och insatser är det som ska till för att förändra något.

Frågan som kan ställas är om beslutsprocessen gällande dokumentationen i förskolan, och hur vi genom den ser på kvaliteten, går att tolkas som en determinerad process och att den uppnått en irreversibilitet, eller closure (Wenneberg 2010). Utifrån den historiska kontexten kan vi se att beslut har fattats på en nationell (och politiskt styrd) nivå vilket därmed följs upp med sociala och ekonomiska insatser för att ta det vidare i den bestämda riktningen. Att förändra dess riktning nu skulle i så fall kunna innebära en alldeles för stor ekonomisk fråga.

8 Slutdiskussion

I följande del kommer studiens resultat och analys diskuteras utifrån vår bakgrund, studiens syfte och den tidigare forskning som presenterats. Det kommer även att föras en diskussion gällande metodval och avslutningsvis presenteras förslag på vidare forskning.

8.1 Berättelsen om förskolan

Metoderna för dokumentationen är något som bidrar till vilken berättelse som berättas om förskolan. Vi kan konstatera att det är genom bilder och videoinspelningar av projektarbetet som pedagoger oftast väljer att dokumentera barnen och deras lärande. Detta utsnitt ur verksamheten säger något om berättelsen om förskolan och vi menar att metoden kan begränsa oss att fånga helheten. Vilken berättelse om förskolan blir synlig genom bilderna? Den bild som pedagogerna väljer att producera av sin verksamhet blir således beroende av vad uppdraget säger, vilket Löfgren (2015b) även poängterar i sin studie. Åberg Svärden och Insulander (2017) synliggjorde även i deras studie att en av utmaningarna med dokumentation i förskolan handlar om medvetenheten kring behovet av att samla in dokumentation från flera delar av förskoleverksamheten. Det kan återkopplas till att berättelsen om förskolan således inte beskrivs i sin helhet om det bara är projektarbete som dokumenteras.

Relaterat till vår historiska bakgrund, och det ökade fokuset på kunskapsinriktning i förskolans styrdokument, ser vi att förskolans dokumentationspraktik har intagit en viss riktning. Vad vi kan se i vår studie är att dokumentationen av projektarbetet används för att mäta måluppfyllelse med fokus på lärande och utveckling. Löfdahl och Folke-Fichtelius (2015) skriver att det i deras forskningsresultat fanns indikationer på hur skolifieringen av förskolan påverkade hur omsorg fångades i dokumentationsunderlaget för kvalitetsarbetet. Så här 8 år senare, efter att artikeln publicerats, är det en slutsats vi själva kan dra. De mer "mjuka" värdena, såsom omsorg och barns mående, väljs ofta bort eller beskrivs genom annat. Ett växande fokus på lärande och utveckling har gjort att omsorg förklätt i både läroplanen, värdegrundsarbetet och som naturligt förekommande. I Löfgrens (2015a) studie framgår det att omsorg redan år 2015 tenderade att bortprioriteras i dokumentationen i förskolan. Vi kan utifrån vårt resultat se liknande tendenser vilket gör att den reviderade läroplanen, Lpfö 18 (2018), ännu inte bidragit till större förändringar i detta avseende. Det sociala och mänskliga

intresset av att arbeta på ett visst sätt kan vi koppla till vår historiska bakgrund och hur framväxten av kvalitetssäkrade metoder tagit form. Utifrån vårt resultat kan vi se hur det som kommer uppifrån, genom ledningen eller styrdokument, påverkar hur pedagoger gör sina val, och därmed vilken bild som produceras av förskolan.

Behovet av att dokumentera har uppstått ur att kunna utvärdera kvaliteten, på grund av att säkerställa likvärdigheten (Skolverket 2023b). Dokumentationen är till för att utveckla verksamheten och inom den sociala institutionen har extra vikt lagts på undervisning och lärande. Om verksamheter väljer ut vad som ska vara med i kvalitetsarbetet och om dokumentationen av omsorg aldrig väljs skulle det i förlängningen kunna tolkas som att omsorg inte skulle anses vara kvalitet, men det skulle nog ingen hålla med om. Vi tror att alla som verkar inom förskolan håller med om att god kvalitet utgörs av god omsorg, så varför får den inte större plats i dokumentationen?

8.2 Yrkesrelevans

Förhoppningen är att vårt examensarbete ska kunna öppna upp för vidare diskussion kring vad som utgör föremål för dokumentation i förskolan och vilka delar som får vara med där. Genom att skapa större medvetenhet kring detta ämne vill vi vara med att bidra till diskussionen om hur berättelsen om förskolan blir mer rättvis. Vi måste vara med på förändringar som sker, men samtidigt inte backa för att kritiskt granska och reflektera över vad dessa förändringar i förlängningen bidrar till. Detta kommer vi kunna dra nytta av i vår framtida yrkesroll.

8.3 Metoddiskussion

Valet av att använda en semistrukturerad intervjustil bygger på dess funktion att få kvalitativa svar kring valt ämne (Alvehus 2023). Vårt sätt att utföra intervjuerna kan såklart ha påverkat hur deltagarna har svarat under intervjuens gång. Även om detta inte har varit medvetet kan det fortfarande ha påverkat deltagarna (ibid.). Då vi har genomfört semistrukturerade intervjuer där deltagarna fått dela med sig av sina erfarenheter så har det vid några tillfällen gått utanför intervjuens huvudämnen och då har vi behövt leda deltagarna tillbaka till huvudämnet för att värna om studiens syfte.

Vårt urval, menar vi, kan ha haft en inverkan på studiens resultat. Eftersom det Reggio-inspirerade arbetssättet främst utgörs av projektarbeten, och alla våra valda förskolor arbetar just så, blir det inte heller konstigt att projektarbete är det som synliggörs i dokumentationen. Det hade kunnat framkomma andra svar kring vad som dokumenteras i förskolan om vi intervjuat pedagoger som till exempel arbetar med montessoripedagogik. Däremot finns det inget som säger att omsorg inte kan synliggöras i ett projektarbete, på så vis argumenterar vi för att det inte automatiskt påverkar studiens slutsats. Huruvida barngruppens ålder kan påverka innehållet i dokumentationen är heller inget vi valt att fokusera på. I en bredare studie hade detta kunnat vara en aspekt att ta fasta på i urvalsprocessen. Med vår studie vill vi dock synliggöra vad som görs synligt i dokumentationen och vad som efterfrågas uppifrån, och vi ifrågasätter alltså inte *om* omsorgsarbetet sker. Därför tror vi inte heller att det som synliggörs i dokumentationen nödvändigtvis påverkas av just åldersgrupper, utan snarare av våra styrdokument och ledning.

Patel och Davidson (2019) beskriver genomförandet av en pilotstudie som ett sätt att testa studiens syfte och frågeställning fast i en mindre omfattning och mindre grupp. Även om vi hade gjort en pilotstudie tror vi att vi ändå hade kommit fram till att den kvalitativa metoden hade varit en bra metod för att undersöka hur pedagoger resonerar. Ett tillägg till denna metod hade i en mer omfattande studie kunnat utgöras av en kvalitativ innehållsanalys (Patel & Davidson 2019) av dokumentationen i förskolan. På så vis hade vad som dokumenterats i förskolan kunnat breddas och en mer ingående bild av dokumenten hade kunnat studeras.

8.4 Förslag på vidare forskning

Denna studie baseras på kvalitativa intervjuer med verksamma förskollärare och pedagoger. Vårt förslag till vidare forskning är att göra den fördjupning vi själva varit tvungna att avgränsa. Förslagsvis att det görs observationer i verksamheter för att skapa en djupare förståelse för hur dokumentationsarbetet i relation till hur omsorgen speglar sig i förskoleverksamheten. Detta kan följas upp genom intervjuer för att på ett bredare plan undersöka hur och om den bristande dokumentationen av omsorg påverkar verksamheten, och kanske även barns uppfattning om dem själva. Att studera detta under en längre tidsperiod och täcka en större geografisk yta än det vi kunnat göra i vår studie tror vi hade kunnat bidra med relevans till forskningsfältet.

Referenser

- Alvehus, Johan (2023). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Tredje upplagan Stockholm: Liber
- Eidevald, Christian. (2022): Kapitel 2. Systematiskt kvalitetsarbete med barnet i centrum. I: Åsén, Gunnar (red.) (2022). *Perspektiv på systematiskt kvalitetsarbete i förskolan*. Första upplagan Stockholm: Liber
- Fairclough, Norman. (2003). *Analysing discourse: Textual Analysis for Social Research*. New York: Routledge
- Ferraris, Maurizio (2013). *Documentality: why it is necessary to leave traces*. 1. ed. New York: Fordham University Press
- Lenz Taguchi, Hillevi (2013). *Varför pedagogisk dokumentation?: verktyg för lärande och förändring i förskolan och skolan*. 2., [rev. och uppdaterade] uppl. Malmö: Gleerup
- Löfdahl, Annica. & Folke-Fichtelius, Maria (2015). Preschool's new suit: care in terms of learning and knowledge. *Early Years*, Vol. 35 (3) s. 260-272 doi:10.1080/09575146.2014.995600
- Löfgren, Håkan. (2015a). A Noisy Silence About Care: Swedish preschool teachers' talk about documentation. *Early Years*, 36 (1), s. 4-16 doi:10.1080/09575146.2015.1062744
- Löfgren, Håkan. (2015b). Teachers' Work with Documentation in Preschool: Shaping a Profession in the Performing of Professional Identities. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 2015 VOL. 59 (6), s. 638-655 doi:10.1080/00313831.2014.965791
- Patel, Runa & Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson, Ingrid. (2020): Barndom och pedagogik. Omsorg uppfostran och lärande i förskolan. I: Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.) (2020). *Lärande, skola, bildning*. Femte utgåvan [Stockholm]: Natur & Kultur
- Rintakorpi, Kati. (2016). Documenting with early childhood education teachers: pedagogical documentation as a tool for developing early childhood pedagogy and practises. *Early Years*, 2016 VOL. 36 (4), 399-412 doi:10.1080/09575146.2016.1145628
- SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Wenneberg, Søren Barlebo (2010). *Socialkonstruktivism: positioner, problem och perspektiv*. 2. uppl. Malmö: Liber
- Åberg Svärden, Eva. & Insulander, Eva. (2017). Challenges in working with pedagogical quality in preschools – a meta-interpretation synthesis of empirical studies. *Early Child Development and Care*, 2019 VOL. 189 (2), 328-338 doi:10.1080/03004430.2017.1321542
- Åsén, Gunnar. (2022a): Inledning I: Åsén, Gunnar (red.) (2022). *Perspektiv på systematiskt kvalitetsarbete i förskolan*. Första upplagan Stockholm: Liber
- Åsén, Gunnar. (2022b): Kapitel 1. Att bedöma kvalitet - i spänningsfältet mellan kontroll och utveckling. I: Åsén, Gunnar (red.) (2022). *Perspektiv på systematiskt kvalitetsarbete i förskolan*. Första upplagan Stockholm: Liber

Elektroniska källor

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet
Tillgänglig på Internet:
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

God forskningssed [Elektronisk resurs] Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet
Tillgänglig på Internet:
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Läroplan för förskolan: Lpfö 18. (2018). [Stockholm]: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>

Skolverket (2023a). *Dokumentation i förskolan.*
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/dokumentation-i-forskolan> (Hämtad: 2023-10-09)

Skolverket (2023b). *Systematiskt kvalitetsarbete- så fungerar det.*
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete/systematiskt-kvalitetsarbete-i-skola-och-forskola> (Hämtad: 2023-10-04)

Årsrapport 2018 - Skillnader i skolkvalitet och strategisk styrning [Elektronisk resurs]. (2019). Skolinspektionen
Tillgänglig på Internet: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/arsrapport/arsrapport-2018/arsrapport-2018.pdf>

Bilaga 1

Hej,

Vi heter XXXXXXXX och XXXXXXXX och är studerande vid Malmö Universitet. Under veckorna XX genomför vi en studie om dokumentation i förskolan som utgör vårt examensarbete. Vi söker därför deltagare för intervjuer och skulle uppskatta ditt bidrag.

Syftet med vår forskning är att undersöka pedagogers medvetenhet om vad som väljs och vad som väljs bort vid dokumentationen för att på så vis rikta ljus på det som inte väljs och varför.

Vi letar efter informanter som:

1. Har arbetat eller arbetar som förskollärare.
2. Har erfarenhet av och åsikter om dokumentationsprocessen inom förskolan.
3. Är villiga att delta i en intervju, antingen själv eller tillsammans med en förskollärarkollega, personligen eller via telefon/zoom.

Om du har erfarenhet av dokumentation och är intresserad av att dela dina insikter, vänligen svara på detta meddelande eller kontakta oss via telefon. **Vi planerar att hålla alla intervjuer under v. X, skulle det passa bättre för er redan denna vecka så kan vi anpassa oss.**

Deltagandet är frivilligt och konfidentiellt, och dina svar kommer att användas enbart för forskningsändamål. Din medverkan skulle hjälpa oss att skapa en mer omfattande bild av dokumentationsutmaningarna och möjligheterna inom förskolan.

Tack för att du överväger att delta i vår studie. Ditt bidrag skulle vara mycket värdefullt för vårt arbete.

Med vänliga hälsningar,

XXXXXX

Mail: XXXXXXXXXXXX

Telefon: XXXXXXXXXXXX

XXXXXX

Mail: XXXXXXXXXXXX

Telefon: XXXXXXXXXXXX

Bilaga 2

Intervjufrågor

Fetmarkerade frågor 2 och 3 skickas ut i förväg.

Börja med att säkerställa så att alla deltagare ger sitt godkännande muntligt.

1. Vad är din roll i verksamheten?
2. **Kan du beskriva hur dokumentationsprocessen kan se ut hos er? Beskriv gärna former för dokumentationen, och vilka metoder som används i dessa former.**
3. **Beskriv utifrån din egen uppfattning om vad som är de viktigaste syftena med dokumentation i förskolan.**
4. Vad anser du vara de mest meningsfulla aspekterna av dokumentation? Hur påverkar det i sin tur valet av vad som dokumenteras?
5. Finns det några utmaningar eller hinder i dokumentationsprocessen som du har upplevt?
- Om ja, hur hanteras dessa?
6. Upplever du att ditt beslut av vad som dokumenteras påverkas av yttre faktorer? Exempelvis av specifika aktörer som vårdnadshavare, ledning osv. (Vad anser du själv är faktorer som påverkar besluten om vad som ska dokumenteras och inte dokumenteras?)
7. Vilka medvetna val gör du kring det som inte dokumenteras?
8. Hur tänker du kring balansen mellan dokumentation som administrativt arbete och pedagogiskt arbete i barngruppen? Hur ser du på tid och arbetsbörda i detta sammanhang?
9. Om du försöker uppskatta fördelningen mellan lärande och omsorg, hur ofta dokumenteras lärande- kontra omsorgssituationer?
10. Finns det specifika stunder som dokumenteras mer frekvent än andra i förskolan? Om ja, hur kan detta förbättras och bli mer enhetligt?

Bilaga 3

LÄRANDE OCH SAMHÄLLE
BARNDOM-UTBILDNING-SAMHÄLLE

Datum: 19 september 2023

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Vi heter xxxxx och xxxxx och är studerande vid Malmö Universitet. Vi går termin 7 på förskolläraryrket och under veckorna xx genomför vi en studie om dokumentation i förskolan som utgör vårt examensarbete.

Vi kommer att göra en ljudupptagning via Zoom, vilket innebär att din röst är det enda som kommer att sparas. Dessa ljudfiler kommer sedan lagras på Malmö Universitets server och endast handledare och examinator kommer ha tillgång till dessa utöver vi själva. Allt material kommer att förvaras oåtkomligt för andra och det inspelade materialet kommer att förstöras ett halvår efter att examensarbetet är godkänt och klart (vid muntliga inspelade samtycken).

Vi utgår från Vetenskapsrådet i hur dina personuppgifter och medverkan kommer att behandlas:

- Medverkan baseras på samtycke och detta samtycke kan när som helst återkallas. Varje deltagare har alltså rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- Deltagarna kommer att avidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

Studentens underskrift och namnförtydligande

Kontaktuppgifter till student (tfn nr, e-mail):

XXXXX XXXXX

Ansvarig handledare på Malmö universitet:

Therese Lindgren

Kursansvarig på Malmö universitet:

Sara Berglund

Kontaktuppgifter Malmö universitet:

www.mah.se

XXXXXXXXXX

Information om Malmö universitets behandling av personuppgifter

Personuppgiftsansvarig	Malmö universitet
Dataskyddsombud	dataskyddsombud@mau.se
Typ av personuppgifter	Namn, anteckning av lärandesituation, bild och/eller filmklipp samt ditt samtycke till att Malmö universitet behandlar dessa personuppgifter.
Ändamål med behandlingen	För att möjliggöra undervisnings- och examinationssituationer i förskolemiljö för studenter vid Malmö universitets förskolläraryr utbildning.
Rättslig grund för behandling	Ditt samtycke.
Mottagare	Personuppgifterna kommer endast användas i utbildningssyfte inom ramen för Förskolläraryrprogrammet vid Malmö universitet och kommer inte att spridas vidare till någon annan mottagare.
Lagringstid	Malmö universitet kommer spara dina personuppgifter så länge de behövs för ovan angivet ändamål eller till dess att du återkallar ditt samtycke. Efter genomförd kurs/program kommer person uppgifterna att raderas. Malmö universitet kan dock i vissa fall bli skyldiga att arkivera och spara personuppgifter enligt Arkivlagen och Riksarkivets föreskrifter.
Dina rättigheter	Du har rätt att kontakta Malmö universitet för att 1) få information om vilka uppgifter Malmö universitet har om dig och 2) begära rättelse av dina uppgifter. Vidare, och under de förutsättningar som närmare anges i dataskyddslagstiftningen, har du rätt att 3) begära radering av dina uppgifter, 4) begära en överföring av dina uppgifter (dataportabilitet), eller 5) begära att Malmö universitet begränsar behandlingen av dina uppgifter. När Malmö universitet behandlar personuppgifter med stöd av ditt samtycke, har du rätt att när som helst återkalla ditt samtycke genom skriftligt meddelande till Malmö universitet. Du har rätt att inge klagomål om Malmö universitets behandling av dina personuppgifter genom att kontakta Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

Samtycke

Härmed samtycker jag till att medverka i ovan beskrivna studentprojekt, samt bekräftar att jag har tagit del av informationen om Malmö universitets behandling av personuppgifter.

Namn: .....

Namnförtydligande:.....

Dagens datum: .....